

A Sárköz tündéerkertje: **Báta**

Báta Tolna és Baranya megye határán, a Szekszárdi domb-ság Dunára lefutó dombvonulatának lábánál mintegy 5 km hosszan elnyúló zsáktelepülés. Bátaszék és Mohács között az 56. számú főútról közelíthető meg, valamint Pörboly felől kerékpárral a Duna védgáton. Keletről a Duna folyam és a Gemenci erdő határolja. Keleti része a Duna egykori és jelenlegi árterületéhez tartozik, amely a Gemenci erdő része, és Duna-Dráva Nemzeti Park révén országos szintű természetvédelmi oltalom alatt áll. A község területén találkozik egymással az Alföldhöz tartozó síkság folytatásaként elterülő Tolnai-Sárköz és a Dunántúli-dombsághoz csatlakozó Dél-Baranyai domb-ság. A dombhátaikat jelentős szőlőterület, a sík vidéket szántóföldek és az ártéri erdő borítja.

Bátát és környékét Féja Géza író a Sarjadás című művében „tündéerkert-nek” nevezte. „*Van itt minden: folyó, patak, sík föld, domb, hegy, sziget, erdő és vízi erdő, meleg vizű ártézi forrás, a természet nagyon kedvelhette ezt a tájat, pazarul szórta kincseit. Az erdő teli gyöngyvirággal, a hegy szőlővel, gyümölcsösökkel, védett hajlatainak a bora vetekszik a villányival, szekszárdival.*” A Tolnai-Sárköz déli csücskében meghúzódó falu nem is kaphatott volna

ennél ékebb jellemzést. A Gemenci erdő déli peremén, a Bártai-Holt-Duna és az ártér szélét jelentő löszfalak közé ékelődve helyezkedik el az egyko-ri mezővárosból mára kis faluvá vált település. A Duna szabályozása előtt itt ömlött a Dunába a Sárköz meghatá-rozó folyója, a Sárvíz. Határának nagyobbik részét kitevő sík területe árterület volt, melyen az ártéri gazdál-kodás nyújtotta a fő megélhetési for-rást az itt élő embereknek.

DUNA MENTI HORGÁSZOK HALÜNNEPE BÁTA

Az idei évben a Keszegfesztivált
helyettesítő rendezvény
2013. július 6.
Helyszín: Báta, Nagysziget

Program:

Horgászverseny
a Nagyszigeti híd mellett
Foci-kupa
Szoboravatás

Színepi műsorok:

Badra hastánccsoport
Bártai Amazonok
Bártai Tamburazenekar
Békalence Gyermektánccsoport
Kóka Néptáncegyüttes
Pántlika Tamburazenekar
Sárköz Néptánc Egyesület
Tihanyi Vándor Színpad
Vadvirág Cigány
Gyermektánccsoport
és még sokan mások

Főzőverseny

(keszagsütő és halászléfőző verseny)
Casting – célba dobó verseny
Horgászat elméleti verseny
Gyermekeknek halfogó verseny
(medencés)
Kézműves bemutató és vásár
Gyermekek részére kézműves
foglalkozások, programok
„Halünnep Bora” – borverseny
Sült hal kóstoltatás, borkóstoló
Tombola

Esti meglepetés rock buli

A részletes program 2013. június 15-től
a www.bata.hu honlapon megtalálható.

A vízi világot, az ártéri erdők élővilágát ma is őrzi a falu határában fekvő, a Duna-Dráva Nemzeti Park részét képező Gemenci erdő. A Duna árterületében lévő híres rezervátum vadállományban gazdag. Védett élőlényei közül a réti sas és a fekete gólya külön is említésre érdemes. A természeti értékek bemutatására hozta létre a Bátáért Egyesület a volt református iskola épületében a Fekete Gólya házat, ahol élményt nyújtó foglalkozásokon ismerkedhetnek meg a látogatók az árterület élővilágával. Az egykor fő megélhetést nyújtó halászat eszközeit az ide látogatók számára ma a Halászház mutatja be. A Bátai Horgász Közhasznú Egyesület a Duna-

Dráva Nemzeti Park területén fekvő, közel 4,5 hektár élővízes horgász helyei: a Keszeges-tó és a Mélygödör-tó, valamint a Szekszárd-Bátai vízfolyás (Pösze) várja a horgászokat. A Nagy-szigeten évente ismétlődő hangulatos rendezvényen ízelhetnek meg a sült keszeget az ide látogató vendégek. Az idei évben a Keszeg-Fesztivált helyettesítő rendezvény a Duna menti Horgászok Halünnepé Bátán, mely 2013. július 6-án, szombaton kerül megrendezésre. Sok szeretettel várjuk leendő vendégeinket a bátai Nagyszigeten. További részletek a www.bata.hu települési honlapon megtekinthetők.

A régészeti leletek tanúsítják, hogy már kelták és rómaiak is laktak ezen a tájon. A hagyomány szerint a honfoglalás idején besenyők telepedtek meg itt, és az ő megtérítésükre alapította 1093-ban Szent László király a bátai bencés apátságot. A középkorban a bátai apátság temploma búcsú kiváltsággal rendelkezett. Királyaink közül is többen megfordultak itt. A Hunyadi család különös tisztelettel viseltetett iránta. 1526-

ban itt tartották a mohácsi csata előtt az országtanács utolsó ülését, II. Lajos király az ország vezetőivel a bátai kegytemplomban járult a szentségekhez, s a Szent Vér áldását fogadva innen indult a sereg a végzetes csatába. A szent hely a 16. század folyamán a török pusztítás áldozata lett. 1939-ben épült fel a neoromán stílusú Szent Vér kegytemplom, amely őrzi az egykori országos hírű kegyhely emlékét, s amely ma is várja az ide látogató zarándokokat. A település tagja a Magyar Zarándokút Egyesületnek és a Magyar Zarándokút Önkormányzati Társulásnak, amely zarándokút Esztergomtól vezet Máriagyúdig. Ennek a zarándokútnak egyik alternatív útvonalán található a bátai Szent Vér templom. A kegytemplom országos hírű búcsújáró hely a mai napig is. A Szent Vér Bátai Templomokért Alapítvány és a Római Katolikus Egyházközség közösen szervezi e programokat. A falu fölött ma öt torony; a református templom, a Szent Mihály- és a Szent Vér templom, a Kálvária kápolna és a bátai Magyarok Nagyasszonya kápolna tornya őrökdi a lelkek békéjén. Bata

középkori, Antiochiai Szent Margit tiszteletére szentelt plébániatemploma átvészelte a török időköt, de a 18. század elejére nagyon rossz állapotba került. Ezért Kolonich Zsigmond bécsi bíboros érsek, bátai javadalmas apát 1741-ben új templomot építtetett az akkori település központjában a dunai rév mellett, melyet Szent Mihály arkangyal tiszteletére szenteltek fel. Ebből a korai időből származik a templom egyik barokk Mária-szobra. A román stílusban boltozott szentélyben a népi barokk főoltár körtefából faragott Szent Mihály-domborműve művészettörténeti ritkaság. A bátai Szent Mihály-templom feletti hegyen Hindi Mihály adminisztrátor-plébános 1767-ben létesített Kálváriát. A ma is álló kápolna 1863-ban épült. Egyszerű, fekete keretes oltárképe a fájdalmas Szűzanyát ábrázolja. A kápolna előtt 3 kereszt áll, középen Krisztus, jobb és bal oldalán a két lator. A kápolnához vezető úton 14 téglából készült, fehérre meszelt stáció található. A kápolna búcsúja a 18. század óta szeptember 14-e, a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe, Bata község fogadott ünnepe. Ezt a fogadalmat a pestisjárvány idején tették, s ez a nap a faluban dologtiltó nap volt. Ma már csak nagypénteken van keresztút-járás a Kálvárián. A bátai Magyarok Nagyasszonya kápolna (a bátaiak ajkán: Somosi kápolna) felszentelésének 100. évfordulójára a Római Katolikus Egyházközség és a Sárközi Fazekas Hagyományok Ápolása és Meghonosítása Bátán Alapítvány összefogásának eredményeként megújult a kápolna épülete és újraéledt a hagyományos Nagyasszony-napi és Kisasszony-napi közös imádkozás gyakorlata. Az alapítvány a népi imádságok és a sárközi népi életmódot bemutató fotók gyűjtésébe kezdett, melyek több alkalommal is láthatóak voltak már kiállításon. ➔

→ Műemléki védeltséget élvez a református templom és a mellette lévő paplak, valamint a református iskola épületegyüttese. A félkörívesen záródó, egyhajós templomot a többször leégett korábbiak helyére 1886-ban építették, majd a 20. században a tornyot átalakították.

Egyedülálló ipari műemlék a Sárvíz torkolatánál 1897-ben épült, az egész Sárköz belvízmentesítését biztosítani hivatott, faszéngáz-generátoros robbanómotorral működő szivattyútelep. Az 1896-ban felállított 4,5 m³/sec teljesítményű, először gőzgépekkel, majd a II. világháború alatt a szénhiány miatt fagázás motorral működtetett szivattyúk ma is újraindíthatók – a világon egyedülállók. Ugyancsak védett a Szent Vér

templom, a Nagyszigetre vezető híd mellett álló Nepomuki Szent János-szobor, valamint a Bátai Tájház épülete.

A természeti értékek, a történelmi és vallási hagyományok mellett a kulturális örökség megőrzését is nagyon fontosnak tartják az itt élő emberek. Czencz János festőművész közel 30 évig élt Bátán, ahol méltó módon öröközte meg a táj szépségeit, az emberek mindennapi életét és a népviseletet. Képei a képző- és népművészet ápolására létrehozott Czencz János Festőművész Alapítvány galériájában tekinthetők meg. A 18. század elején a többi megmaradt sárközi faluhoz hasonlóan Bata megmenekült lakossága a közeli és távoli elpusztult magyar falvak megmaradt népével egészült ki. A reformáció idején a falu alsó részén élő lakosság a hitújításhoz csatlakozott, de a többség továbbra is katolikus vallású maradt. Bata sajátos helyet foglal el a Sárközben. A geresdháti néprajzi csoporthoz tartozó katolikus népessége szigeteket alkot a Tolnai-Sárköz református hagyományokat ápoló sárközi néprajzi csoportján belül.

Ezt a néprajzi sajátosságot mutatja be a Bátai Tájház, melynek kézműves műhelye az időszakos kiállítások és az állandó hímes tojás kiállítás mellett, teret biztosít a mai hagyományörzésnek, programok, kézműves foglalkozások szervezésével. A Bátai Kézműves Egyesület foglalkozásain az érdeklődők megismerkedhetnek a viaszos tojásírással, csipkevarrással, szövés-

sel. A falu rendezvényeit színesítik és hangulatossá teszik a néptánc együttesek és a bátai tambura zenekarok. Bátán a néptánc mozgalom közel 80 éves múltra tekint vissza. A gyökerei az 1930-as évek Gyöngyösbokréta mozgalmaiban keresendők. A Paulini Béla nevével fémjelzett mozgalom hatására, 1932-ben Bátán is megalakult a Gyöngyösbokréta, fényes sikereket

Bátai programajánló – 2013

- Június 1:** Tambura Találkozó
- Június 30:** Jézus Szent Vérének hagyományos ünnepe
- Július 6:** Duna menti Horgászok Halünnep Bátán
(Keszegfesztivált helyettesítő rendezvény)
- Szeptember 22:** Kulturális Örökség Napjai
- Szeptember 28:** Szüreti Fesztivál
- Szeptember 29:** Szent Mihály-napi búcsú
- Október 5:** Szent Vér templom, eucharisztikus lelki nap és főbúcsú
- Október 23:** Nemzeti ünnep
- November 9:** Tökparádé – Tájház
- November 15:** Márton-nap

aratva nemcsak hazánkban, hanem külföldön is. Sok táncosunk déd- vagy nagyszülője táncolt a Gyöngyösbokrétában. Azóta folyamatos a néptánc-mozgalom jelenléte Bátán. Ezeknek az elődöknek – Bátai Bokréta, Bátai Népi Együttes, „Sárköz” Hagyományörző Egyesület – és hagyományoknak továbbélője a Bátai „Sárköz” Néptánc Együttes. Az együttesben szép számmal vannak olyanok, akik gyermekkoruk óta táncolnak. A sárköz hagyományain túl, más tájegységek táncainak is avatott előadója az együttes. Többek között szatmári, palóc, dél-alföldi, rábaközi, somogyi koreográfiákkal ad ízelítőt hazánk népi kultúrájának gazdagságából. A Bátai Tamburazenekar évszázados múltra tekint vissza, az 1800-as évek végén a bátai cigány muzsikuskok ősei hozták létre. A zenekar főként autentikus cigányzenét játszik, mely apáról fiúra öröklődik. A tamburazenét népszerűsítik, az újonnan alakult, Pántlika tamburazenekar fiataljai is.

A FOTÓKAT GELENCSÉR SÁNDOR,
SZÓKE TAMÁS ÉS TAKARÓNÉ ANTAL TÍMEA
KÉSZÍTTÉK